

KANTELU

Kanteliija arvostelea valtioneuvoston kansliaa siitä, että se pyysi kantelijaa poistamaan valtioneuvoston intranetistä kantelijan julkaisuja.

Kanteliija oli työskennellyt ulkoministeriössä kesäassistenttina. Elinkeinoministeri Vilhelm Junnilan luottamusäänestyksen jälkeen 29.6.2023 kanteliija oli julkaissut valtioneuvoston intranetissä Kampuksessa kuvina Junnilan julkisia Facebook-päivityksiä sekä sisäministeri Mari Rantasen kotisivuilta löytyneen kommentin.

Kanteliija oli jakanut kuvat satiirisilla saateteksteillä. Junnilan KKK-lumiukkoa muistuttavaan kuvaan hän oli kirjoittanut suunnilleen ”Saahan näihin valtion uusiin virkapukuihin avustusta valtioneuvostolta? Haluan omani sinisellä Unikko-kuosilla!”, kuvaan hakaristikuvion sisältävästä portista ”Junnilan käsitys itärajan aidasta, tuleekohan merikasarmille samanlaiset?” ja Rantasen sinisilmäisyyttä koskevaan tekstiin ”Tarkistetaanko silmien sinisyysaste merikasarmin porteilla? Omani ovat kylläkin mudanvihreät”. Junnilan ”Kaasuttaa pitäisi” -kommentin kanteliija oli jakanut ilman saatetta.

Julkaisemisen jälkeen kanteliija oli saanut puhelun valtioneuvoston sisäisen viestinnän yksiköstä Kampuksen uutispäälliköltä. Hän oli pyytänyt kantelijaa poistamaan kuvat siksi, että ne olivat Kampuksen sisältölinjausten vastaisia. Uutispäällikkö oli vedonnut myös siihen, että julkaisu oli julkaistu ennen ministeriaikaa. Kantelijan mukaan Rantasen teksti oli kuitenkin luettavissa edelleen hänen ollessa ministeri. Kantelijan mielestä tällä ei sitä paitsi ollut merkitystä, koska ministerien tulee olla ”rehellisiksi ja taitaviksi luettuja”, jolloin heidän arvioimisekseen täytyy ottaa huomioon myös mennyt toiminta sekä erityisesti vaalikampanjoinnissa käytetty retoriikka.

Kantelija oli kieltäytynyt poistamasta kuvat vedoten edellä oleviin seikkoihin sekä sananvapauden ja virkahenkilöiden velvollisuuteen puolustaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Tämän jälkeen kantelijan mukaan uutispäällikön äänensävy oli muuttunut painostavammaksi ja hän oli vaatinut kantelijaa poistamaan kuvat. Kantelija oli kysynyt, tuleeko hänelle jotain seuraamuksia, jos hän ei poista niitä. Uutispäällikkö oli sanonut, että: "voi tulla". Kantelija oli kokenut tämän uhkailuksi. Hän oli poistanut kuvat puhelun jälkeen.

Sisäisestä viestinnästä oli tämän jälkeen lähetetty kantelijalle Kampuksen sisältölinjaukset, joiden perusteella heidän mukaansa vaadittiin poistoa. Sisäinen viestintä ei kuitenkaan ollut yksilöinyt mitään tiettyä linjausta. Linjauksissa oli luenut, että työyhteisöä ja valtioneuvoston toimintaa koskevaa keskustelua saa herättää. Kantelijan mukaan hänen julkaisemat kuvat liittyivät olennaisesti työyhteisön toimintaan ja valtioneuvostoon, sillä alkuperäiset julkaisut olivat ministeriöiden ylimmän johdon tekemiä.

Kantelija oli ottanut yhteyttä myös toimittajaan, joka kirjoitti jutun tapauksesta. Siinä sisäisen viestinnän päällikkö kommentoi, että kantelijaa olisi ohjeistettu ystävälliseen sävyyn. Kantelijan mukaan sisäisen viestinnän päällikkö oli valehdellut toimittajalle. Keskusteltuaan puhelimitse sisäisen viestinnän päällikkö oli todennut, että he olivat menettelleet väärin ja pahoitellut toimintaa. Kantelija oli pyytänyt heitä välittämään tiedon tästä myös toimittajalle, mistä sisäisen viestinnän päällikkö oli kieltäytynyt.

SELVITYS

Valtioneuvoston kanslia on toimittanut asiassa selvityksen 26.3.2024.

VASTINE

Kantelija on toimittanut 15.4.2024 päivätyn vastineen sekä 20.6.2024 päivätyn lisäkirjeen.

RATKAISU

Selvitys

Valtioneuvoston kanslian selvityksessä todetaan, että Kampus on valtioneuvoston yhteinen intranet, jossa on tietoa valtioneuvoston ja sen ministeriöiden ajankohtaisista asioista ja sisäisistä palveluista. Valtioneuvoston henkilöstöön kuuluva voi tuottaa Kampukseen ajankohtaissisältöä, kuten uutisia ja blogeja, sekä osallistua keskusteluihin digityöympäristössä.

Kesällä 2023 käytössä olleessa Kampuksen sisältölinjauksia koskevassa ohjeistuksessa on todettu, että Kampuksessa keskustelu-toiminnon kautta käytävien keskustelujen käyttötarkoituksena ja kriteerinä ovat vinkit ja linkit Kampuksen sisältöihin tai ulkoisiin lähteisiin, tunnelmakuvat ja kuulumiset tilaisuuksista ja tapahtumista (vrt. Facebook) sekä keskustelunavaukset, kysymykset ja yleinen jutustelu. Näihin keskusteluihin voi osallistua kuka tahansa Kampuksen käyttäjä eli valtioneuvostossa työskentelevä virkamies. Ohjeistuksessa todetaan myös, että Kampuksen päätoimittajana toimii valtioneuvoston kanslian sisäisen viestinnän yksikön päällikkö, joka vastaa siitä, että Kampuksen sisällöt ovat valtioneuvoston toimintatapojen, arvojen ja yleisten hyvien tapojen mukaisia. Ohjeistuksen mukaan valtioneuvoston kanslian sisäisen viestinnän yksikkö auttaa ja ohjeistaa linjausten soveltamisessa käytäntöön.

Valtioneuvoston kanslia katsoo selvityksessään, että kantelunalaisessa tapahtumainkulussa ei ollut kyse virkamiehen yleisen sananvapauden rajoittamisesta. Valtioneuvoston kanslia toteaa, että vaikka Kampus-intranetissä onkin mahdollistettu mielipidetyyppinen kirjoittelu, kyseessä on kuitenkin ensisijaisesti valtioneuvoston sisäiseen viestintään tarkoitettu palvelu. Valtioneuvoston kanslialla on kyseisen palvelun tarjoajana mahdollisuus ohjata ja rajoittaa sitä, mitä tietoja ja kirjoituksia Kampus sisältää. Ohjeistuksessa ei ole kyse virkamiehen sananvapauden rajoittamisesta, vaan valtioneuvoston kanslian ylläpitämän intranetin tietosisällöstä.

Kampuksen sisältöä koskeva ohjeistus ei rajoita sitä, etteikö virkamies muilla keinoin voisi julkaista ja esittää sellaisiakin kannanottoja ja mielipiteitä, jotka eivät ohjeistuksen perusteella sovellu Kampuksessa julkaistaviksi. Valtioneuvoston kanslia painottaa, että kantelijan julkaisemien viestien asianmukaisuuteen ja sopivuuteen kiinnitettiin huomiota ainoastaan valtioneuvoston intranetissä. Valtioneuvoston kanslia ei ole seurannut kantelijan mahdollisesti muutoin julkaisemia kannanottoja ja mielipiteitä eikä puuttunut tällaiseen mahdolliseen toimintaan.

Valtioneuvoston kanslian selvityksen mukaan uutispäällikkö ei vaatinut taikka käskenyt kantelijaa poistamaan julkaisuja. Hän ei myöskään ottanut kantaa siihen, tulisiko kantelijalle seuraamuksia.

Valtioneuvoston kanslia toteaa, että sen tietojen mukaan kantelijalle ei aiheutunut kyseisestä tapauksesta virkamiesoikeudellisia tai muita henkilöstöhallinnollisia seuraamuksia. Ainoa seuraamus oli intranetin tietosisältöihin ja tapauskohtaiseen toimitukselliseen arviointiin perustunut valtioneuvoston kanslian sisäisen viestinnän pyyntö poistaa kyseiset viestit valtioneuvoston henkilöstön intranetistä sekä sitä seurannut asian selvittely kantelijan ja sisäisen viestinnän virkamiesten välillä.

Selvityksessä todetaan myös, että viestien ja muiden kirjoitusten mahdolliset poistopyynnot Kampuksesta edellyttävät sisältölinjausten mukaisuuden arviointia ja tapauskohtaista harkintaa. Kampuksessa on asianmukaisuus- ja sopivuusvaatimusten rajoissa mahdollista käydä

myös valtioneuvostoa ja sen toimintaa koskevaa kriittistä keskustelua. Valtioneuvoston kanslia kuitenkin katsoo, että kantelijan viestien poistamispyyntö oli Kampuksen sisältöjä koskevien linjausten mukainen, sillä viestit sisälsivät satiirisia ja monitulkintaisia kommentteja.

Valtioneuvoston kanslia toteaa myös, että kantelussa kyseessä oleva tapahtumainkulku on yhtenä tekijänä vaikuttanut tarpeeseen tarkentaa Kampuksen sisältölinjauksia koskevaa ohjeistusta. Tarkennetusta ohjeistuksesta käyvät jatkossa aiempaa selkeämmin ilmi myös sisäisen viestinnän ja vuorovaikutuksen pelisäännöt sekä sopimattoman sisällön poistamiseen liittyvä toimintamalli.

Sovellettavat oikeusohjeet

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus, johon sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä.

Perustuslain 12 §:n sananvapaussäännöksen keskeisenä tarkoituksena on taata kansanvaltaisen yhteiskunnan edellytyksenä oleva vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu, joukkotiedotuksen vapaa kehitys ja moniarvoisuus sekä mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Ydinajatukseltaan sananvapautta voidaan pitää poliittisena perusoikeutena. Sananvapaus ei kuitenkaan rajoitu vain poliittisiin ilmaisuihin, vaan sen piiriin on totunnaisesti luettu muunkin tyyppiset ilmaisut niiden sisällöstä riippumatta. Sananvapaus antaa yleisesti turvaa erilaisille luovan toiminnan ja itseilmaisun muodoille, eikä sananvapautta ole perustuslaissa sidottu mihinkään tiettyyn viestinnän muotoon (HE 309/1993 vp, s. 56).

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 10 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on sananvapaus. Se sisältää vapauden pitää mielipiteitä sekä vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia alueellisista rajoista riippumatta ja viranomaisten siihen puuttumatta. Artiklan 2 kappaleen mukaan, koska näiden vapauksien käyttöön liittyy velvollisuuksia ja vastuuta, se voidaan asettaa sellaisten muodollisuuksien, ehtojen, rajoitusten ja rangaistusten alaiseksi, joista on säädetty laissa ja jotka ovat välttämättömiä demokraattisessa yhteiskunnassa kansallisen turvallisuuden, alueellisen koskemattomuuden tai yleisen turvallisuuden vuoksi, epäjärjestyksen tai rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalin suojaamiseksi, muiden henkilöiden maineen tai oikeuksien turvaamiseksi, luottamuksellisten tietojen paljastumisen estämiseksi, tai tuomioistuinten arvovallan ja puolueettomuuden varmistamiseksi.

Ihmisoikeussopimuksen 10 artikla soveltuu sen 2 kohdassa mainituin rajoituksin paitsi myönteisiin, vaarattomiin tai yhdentekeviin myös loukkaaviin, järkyttäviin tai huolestuttaviin sisältöihin (ks. esim. Perinçek v. Sveitsi, 15.10.2015).

Korotettua sananvapauden suojaan nauttivat yleisesti tärkeästä kysymyksestä käydyn keskustelun alaan kuuluvat kirjoitukset ja mielipiteet. Silloin jolloin viranomaisen harkintamarginaali seuraamusten välttämättömyyden suhteen on erityisen ahdas (esim. Renaud vs. Ranska, 25.2.2010). ”Yleisesti kiinnostava keskustelu” ei kuitenkaan tarkoita kaikkia asioita, jotka yleensä kiinnostavat ihmisiä, vaan edellytyksenä on, että keskustelunaiheella on jotakin yleisempää merkitystä (HE 19/2013 vp, s. 16–17 ja siinä selostettu oikeuskäytäntö).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä on painotettu, että poliittisen keskustelun rajoittamiseen sellaisista kysymyksistä, joilla on julkista mielenkiintoa, on suhtauduttava hyvin varauksellisesti (esim. Wingrove v. Yhdistynyt kuningaskunta, 25.11.1996).

Vaikka poliittisen sananvapauden suoja onkin varsin korkea, tuomioistuin on kuitenkin eräissä tapauksissa todennut, että demokraattisessa yhteiskunnassa saattaa olla välttämätöntä sanktioida tai jopa estää kaikenlaisia lausumia, joilla levitetään tai edistetään suvaitsemattomuuteen perustuvaa vihaa tai yllytetään siihen. Seuraamusten ja toimenpiteiden tulee kuitenkin tällöinkin olla oikeassa suhteessa hyväksyttäviin tavoitteisiinsa (Erbakan v. Turkki, 6.7.2006).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on sananvapauden rajoittamisen hyväksyttävyyttä ja oikeasuhtaisuutta arvioidessaan kiinnittänyt huomiota siihen, että tapauksen lopputulos määräytyy monien eri tekijöiden perusteella. Arvioinnissa voidaan muun ohella ottaa huomioon aiheen julkinen kiinnostavuus ja merkitys, lausujan henkilö, asema ja aiempi käyttäytyminen, loukkauksen kohde, lausumassa käytetyn ilmaisun loukkaavuus ja seuraamuksen laatu. Tuomioistuin on eräissä tapauksissa myös katsonut, että valittajan sananvapauteen puuttumista ei voida harkita yksinomaan hänen lausumansa tietyn kohdan perusteella vaan huomioon tulee ottaa asianomaisen lausuman esittämisen olot kokonaisuudessaan (ks. esim. Lewandowska-Malec v. Puola, 18.9.2012).

Kaikkien sananvapauden käyttäjien lausumia arvioidaan sillä perusteella, pidetäänkö kannanottojen luonnetta tosiseikkoina vai arvoarvostelmina. Tosiasiaväitteinä ilmaistut lausumat on voitava näyttää toteen. Sen sijaan arvoarvostelmien esittäjältä ei voida vaatia väitteiden totuudenmukaisuuden todistamista. Toisaalta niidenkin taustalla tulee olla riittävästi tosiseikkoja, jotta ne saavat sananvapauden suojaan (ks. esim. Pedersen ja Baadsgaard v. Tanska, 17.12.2004).

Sananvapaus kuuluu myös virkamiehelle ja julkisyhteisön työntekijälle. Heidän sananvapautaan voidaan kuitenkin rajoittaa tietyin edellytyksin sen lisäksi, että heihin pätevät yleiset kaikkia koskevat sananvapauden käytön rajoitukset. Työntekijän ja virkamiehen sananvapauden rajoja on arvioitu esimerkiksi seuraavissa ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuissa: De Diego Nafría v. Espanja, 4.9.2002; Rose v. Saksa, 14.9.2009; Poyraz v. Turkki, 7.12.2010; Heinisch v. Saksa,

21.7.2011; Sanchez ym. v. Espanja, 12.9.2011; Sosinowska v. Puola, 18.10.2011; Langner v. Saksa, 1.2.2016.

Tuomioistuimen oikeuskäytännössä on arvioitu myös tilanteita, joissa virkamies on kiinnittänyt huomiota epäkohtiin sekä niin kutsuttuja whistleblowing-tapauksia. Tuomioistuin on katsonut, että myös tämän kaltainen sananvapauden käyttö saa suojaa erityisesti niissä tilanteissa, joissa paljastetaan yhteiskunnallisia epäkohtia (ks. Guja v. Moldova, 12.2.2008; Edžlis Islamske Zajednice Brčko ym. v. Bosnia ja Herzegovina, 27.6.2017).

Virkamiehen sananvapauden käyttöä arvioitaessa on otettava huomioon valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentti, jonka mukaan virkamiehen on käyttäydyttävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Virkamiehen sananvapauden käyttöön liittyy monenlaisia velvollisuuksia ja vastuita. Sananvapautta ei saa käyttää esimerkiksi muiden työntekijöiden häirinnän tai loukkauksen välineenä. Toisaalta työyhteisön epäkohdista kirjoittaminen tai muu mielipiteiden esittäminen ei ole virkamiehiltä kiellettyä.

Valtion virkamieslain 14 §:n asettamilla velvoitteilla suojataan muun muassa hallintolain 6 §:ssä säädettyjen hallinnon yleisten oikeusperiaatteiden toteutumista. Näihin kuuluu muun muassa puolueettomuus ja yleinen luottamus siihen. Valtion virkamiesten tulee käyttäytyä virkatehtävissä ja muulloinkin valtion virkamieslain 14 §:n tullessa sovellettavaksi siten, että luottamus virkatoiminnan puolueettomuuteen ja hyvän hallinnon periaatteiden toteutumiseen säilyy. Nämä periaatteet ohjaavat myös sitä, miten valtion viranomaisissa käytettävissä olevat viestinnän alustat ja niillä käytävä keskustelu järjestetään ja ohjeistetaan.

Hallinnon puolueettomuuden kannalta ongelmallista voisi esimerkiksi olla vahvasti puoluepoliittiset kirjoitukset valtioneuvoston alustalla, sillä valtioneuvoston tehtävänä lainvalmistelusta vastaavana ja ylintä hallitusvaltaa käyttävänä valtioelimenä on valmistella ja toimeenpanna erilaisen eduskunnan enemmistön luottamusta nauttivien hallituskokoonpanojen mukaisia politiikka-toimia oikeusjärjestyksen puitteissa, ja samalla tuottaa objektiivista arviointia ja analyysia myös kulloisenkin hallituskokoonpanon kanssa eri mieltä olevien käyttöön eduskunnassa ja yhteiskunnallisessa keskustelussa. Toisaalta, poliittiset mielipiteet kuuluvat sananvapauden keskeiseen sisältöön.

Oikeuskäytännössä sananvapauden rajoja virkamiesten kohdalla arvioitaessa on yhtenä kriteerinä käytetty asiallisuusvaatimusta. Siten esimerkiksi vääristelevät ja yksipuoliset kannanotot ovat epäasiallisia ja saattavat rikkoa sananvapauden rajoja (KHO 2011:19). Ratkaisussa KHO:2022:129 korkein hallinto-oikeus katsoi muun muassa, että poliisilaitoksella oli ollut hyväksyttävä peruste puuttua rikoskonstaapelin sanomalehtikirjoituksessa ja tv-esiintymisen yhteydessä esittämiin kannanottoihin siltä osin, kuin tämä on esittänyt luottamusta poliisin toimintaan

horjuttavia väitteitä poliisijohdon politisoitumisesta ja ilmaissut väheksyvää suhtautumista poliisia velvoittaviin keskeisiin arvoihin.

Eduskunnan oikeusasiamies on arvioinut sananvapauden ja virkamiehen lojaliteettivelvoitteen suhdetta esimerkiksi päätöksissä EOAK/3092/2016, EOAK/3635/2021 ja EOAK/1476/2021. Näistä jälkimmäisessä oikeusasiamies katsoi, että virkamiehen kirjoituksen poistamisella OM-intranetin keskustelupalstalta ei loukattu sananvapautta. Vastauksessa EOAK/6881/2021 eduskunnan apulaisoikeusasiamies taas katsoi, että diagnostiikkajohtajan twiitissään käyttämät sanamuodot olivat neutraalista asiatyylistä poikkeavia ja ne oli voitu kokea loukkaavina, mutta apulaisoikeusasiamiehellä ei ollut oikeudellisia perusteita puuttua viestin sanamuotojen käyttöön eikä hän pitänyt sitä virkamieheltä edellytettävän asiallisuusvaatimuksen vastaisena.

Julkaisun asiallisuusvaatimuksen vastaisuutta voi osoittaa esimerkiksi väitteiden paikkansapitämättömyys tai perättömyys taikka arvostelun jyrkkyys, yksipuolisuus tai hyvän tavan vastaisuus. Merkitystä on myös sillä, onko arvostelu kohdistettu yleisesti työnantajaan vai henkilökohteisesti työnantajan yksittäiseen edustajaan. Jokainen tilanne on arvioitava sen erityispiirteiden valossa.

Silloin kun kyseessä on tai saattaa olla virkamiehen toiminnan asiallisuuden arviointi, on tärkeää, että ohjaus- ja toimivaltasuhteet ovat selkeät. Lähtökohtaisesti virkamiehen toiminnan ohjaus ja asiallisuuden arviointi kuuluvat virkamiehen esihenkilöiden tehtäväksi.

Arviointi

Asiassa saatujen selvitysten perusteella ei ole mahdollista arvioida, onko valtioneuvoston sisäisen viestinnän päällikkö valehdellut toimittajalle. Tässä päätöksessä keskityn kantelijan sananvapauteen.

Selvitysten perusteella vaikuttaa kiistattomalta, että kantelija poisti julkaisut intranetistä sen jälkeen, kun uutispäällikkö oli pyytänyt häntä tekemään niin. Selvitysten perusteella on uskottavaa, että kantelija koki uutispäällikön kommentit mahdollisista seuraamuksista painostaviksi. Selvityksen perusteella vaikuttaa siltä, että kantelijan sananvapauteen puututtiin.

Oikeudellisesta näkökulmasta sananvapauteen puuttumisen kannalta merkityksellistä on, minälaisesta mediasta on kysymys. Eri tilanne on sellainen, jossa on kyse puhtaasti toimituksellisesta palstasta, jonne toimitus valitsee sisällöt. Tässä asiassa on kyse tilanteesta, jossa työntekijöiden käyttöön tarjotaan foorumi, jolla nämä voivat itse julkaista erilaisia julkaisuja varsin yleispiirteisten sisällöllisten ohjeiden mukaisesti ja jolla heitä sitten pyydetään poistamaan julkaisu.

Tässä kantelijan sananvapauteen on puututtu, jolloin arvioitavaksi tulee lähinnä se, tapahtuiko puuttuminen hyväksyttävällä tavalla ja puuttumiselle sallitun harkintamarginaalin rajoissa.

Sananvapauden rajoittamisen on ensinnäkin perustuttava lakiin. Tässä tapauksessa soveltuva lainsäädäntö on valtion virkamieslain 14 §:n 2 momentti, jonka mukaan virkamiehen on käyttäydettävä asemansa ja tehtäviensä edellyttämällä tavalla. Virkamiehen on käyttäydettävä asianmukaisesti ja asiallisesti.

Sananvapauteen puuttumiselle on myös Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännössä muodostuneiden kriteereiden mukaisesti oltava hyväksyttävä peruste. Lisäksi puuttumisen on oltava välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Valtioneuvoston kanslian selvityksestä ei ilmene kovin tarkasti, millä perusteella julkaisut pyydettiin poistamaan. Selvityksen perusteella poistamispyyntöä perusteltiin muun muassa sillä, että kantelijan julkaisut eivät olleet asianmukaisia taikka sopivia. Selvityksissä todetaan myös, että viestien poistamispyyntö oli Kampuksen sisältöjä koskevien linjausten mukainen, sillä viestit sisälsivät satiirisia ja monitulkintaisia kommentteja.

Kampus-intranet on kaikkien valtioneuvoston työntekijöiden viestintäkanava. Sisäisen viestinnän yksiköllä tulee olla mahdollisuus poistaa tai pyytää tekijää poistamaan sisältöjä, jotka ovat esimerkiksi turvallisuudesta ja tietoturvallisuudesta annettujen ohjeiden vastaisia, ihmisiä tai yhteisöjä loukkaavia taikka muuten selkeästi hyvin tapojen vastaisia. Rajanveto on kuitenkin vaikeaa. Sitä käytäessä on pidettävä mielessä, että sananvapaus on vahva perusoikeus, jonka rajoittamiseen on aina oltava hyvä syy. Kampus-intranetissä pätevät lähtökohtaisesti samat sananvapauteen puuttumisen edellytykset kuin muissakin medioissa. Sananvapauden rajoittaminen pelkästään sillä perusteella, että joku sisältö on poliittisesti herkkä, monitulkintainen tai ikävä, ei ole sananvapauden rajoittamisedellytysten mukaista.

Kantelijan julkaisut olivat selvityksen perusteella peräisin julkisista lähteistä. Ilmaisuihin oli satiirista, mutta sananvapauteen kuuluu puheen tai kirjoituksen tyylilajin valinta. Hyvinkin erilaisia tyyliä edustavat julkaisut voivat olla virkamieheltä edellytettävän asiallisuuden ja hyvän tavan mukaisia. Lisäksi sananvapautta nauttivat lähtökohtaisesti myös järkyttävät taikka huolestuttavat sisällöt. Kantelijan julkaisujen sisältö liittyi poliittiseen keskusteluun ja yleisesti tärkeään aiheeseen. Tämän kaltaiset julkaisut nauttivat lähtökohtaisesti korotettua sananvapauden suojaa.

Kampuksessa on selvityksen perusteella tarkoitus vaihtaa mielipiteitä ja niin kantelija julkaisuiltaan teki. Kantelijan julkaisut sisälsivät kuvia ja tekstejä, jotka vihjailevat rasismiin ja ihmisryhmiä loukkaaviin ideologioihin. Nämä sisällöt eivät kuitenkaan ole olleet kantelijan omia, vaan hallituksen ministereiden julkaisuja, joita kantelija jakoi intranetissä omilla satiirisilla kommentteilla.

laan. Julkaisut aiheuttivat varmasti hämmennystä ja mahdollisesti myös mielipahaa niitä nähneissä työyhteisön jäsenissä. Tämä ei sinänsä kuitenkaan oikeuta julkaisujen poistamispyyntöä tässä asiassa, jossa aihe oli yleisesti tärkeä ja ajankohtainen.

Kantelijan julkaisuja voidaan arvioida myös siitä näkökulmasta, että niillä pyrittiin paljastamaan epäkohtia. Kantelijan mukaan hänen tarkoituksensa oli puolustaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Kantelijan julkaisuilla herätettiin huomiota ministereiden julkaisemiin kuviin ja kritisoitiin niitä. Tältäkin osin julkaisuja voidaan pitää sellaisena sananvapauden käyttönä, joka nauttii erityistä suojaa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännön valossa.

Valtioneuvoston kanslian sisäisen viestinnän yksiköllä on oltava mahdollisuus huolehtia siitä, että Kampuksen sisällöt ovat valtioneuvoston toimintatapojen, arvojen ja yleisten hyvien tapojen mukaisia. Julkaisut, jotka loukkaavat toisia henkilöitä, eivät lähtökohtaisesti ole sallittuja. Tässä tapauksessa kantelijan julkaisut sisälsivät satiiriseksi kritiikiksi tulkittavaa sisältöä, joka kohdistui kahteen ministeriin. Sananvapauteen puuttuminen ei kuitenkaan ollut sallittua pelkästään sillä perusteella, että julkaisut koskivat henkilöitä. Ensinnäkin, kantelijan julkaisuja ei voida pitää sellaisina, että niissä loukattaisiin kumpaakaan ministeriä henkilönä tai arvosteltaisiin heidän henkilökohtaisia ominaisuuksiaan. Toiseksi, ministerin asemassa olevan yhteiskunnallista valtaa käyttävän henkilön toiminnasta keskustelemisen on lähtökohtaisesti oltava mahdollista myös Kampuksessa.

Julkaisujen sisältöä voidaan ilman muuta pitää hyvän tavan vastaisena, vaikka sisältö oli alun perin ministereiden valitsemaa. Kuvien uudelleen jakaminen ei ehkä osoittanut kantelijalta erityisen hyvää makua, sillä kuvat sisältävät loukkaavia piirteitä. Siksi kantelija ei kenties osoittanut parasta mahdollista harkintaa laatiessaan julkaisujaan Kampukseen. Tällä perusteella puuttumisella kantelijan sananvapauteen voidaan katsoa olleen hyväksyttävä peruste.

Sananvapausoikeuden keskeisenä tarkoituksena on kuitenkin taata vapaa mielipiteenmuodostus, avoin julkinen keskustelu ja mahdollisuus vallankäytön julkiseen kritiikkiin. Lisäksi sananvapaus antaa turvaa hyvin erilaisille ilmaisun muodoille. Nähdäkseni tässä asiassa pyyntö kantelijalle poistaa julkaisut puuttui kantelijan sananvapauteen tavalla, joka on näiden keskeisten tarkoitusten vastaista. Puuttuminen ei ollut kokonaisuutena arvioiden välttämätöntä.

Sananvapauden ytimeen kuuluu poliittisista ja yhteisistä asioista keskusteleminen ja mielipiteiden esittämisen vapaus. Katson, että sisäisen viestinnän pyyntö poistaa kantelijan julkaisemat sisällöt tarkoitti sellaista puuttumista kantelijan sananvapauteen, jota ei voida pitää oikeasuhtaisena. Vaikka julkaisujen sisältö oli ikävä, en näe, että kantelijan julkaisut olisivat sillä tavalla epäasiallisia, että niiden poistamispyyntö olisi ollut välttämätön tai oikeasuhtainen toimenpide.

Sananvapaudesta ei sen sijaan seuraa työnantajavirastolle yleistä velvollisuutta perustaa tai ylläpitää alustaa henkilöstön yleistä keskustelua varten. Mikäli tällainen alusta on, on siellä käytävän keskustelun sisältöä mahdollista ohjata perusteilla, jotka ovat oikeudellisesti hyväksyttäviä sananvapauden käytön rajoittamisperusteita. Alustaa sekä sen toimituksellisia ja sisältöjä koskevia ohjeita ja linjauksia on tarpeen arvioida oikeudellisesta näkökulmasta.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kantelijan julkaisuja Kampus-intranetissä ei voida pitää virkamieheltä edellytettävän asiallisuusvaatimuksen vastaisina. Kantelijan sananvapauteen puututtiin tavalla, joka ei ollut välttämätöntä taikka oikeasuhtaista, kun häntä pyydettiin poistamaan julkaisut.

Kiinnitän valtioneuvoston kanslian huomiota sananvapauden turvaamiseen. Kampus-intranetin toimintatapoja ja ohjeita on myös tarpeen arvioida sananvapauden ja hyvän hallinnon näkökulmasta.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Esittelijäneuvos

Susanna Lindroos-Hovinheimo